

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta (HE 72/2022 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 52/2022 vp
- talousvaliokunta TaVL 49/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Ilkka Harju, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Amanda Mäkelä, oikeusministeriö
- opetusneuvos Jukka Haapamäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Ville Vertanen, Tilastokeskus
- kehittäispäällikkö Johanna Rantanen, Tilastokeskus
- tutkimusprofessori Tomi Kyyrä, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Kansallisarkisto
- Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tilastokeskuksesta annettua lakia ja tilastolakia.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Esityksen mukaan tilastokeskuksen tehtäviin lisättäisiin tutkija- ja aineistopalvelun ylläpitäminen. Esityksen tarkoituksena on parantaa tilastokeskuksen tilastointitarkoitukseen keräämien aineistojen jakelua ja luovuttamista tutkija- ja aineistopalvelulle. Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten edistämiseen. Tilastokeskuksella olisi oikeus ottaa vastaan, käsitellä, koostaa, säilyttää, tarjota ja luovuttaa tutkimuskäyttöön tietoja tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä ja valmisaineistojen muodostamista varten myös sellaisia aineistoja, joita ei hyödynnetä tilastoinnissa eikä käytetä tilastotuotannossa.

Samalla selvennettäisiin, Euroopan unionin uudistuneen tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla, tilastokeskuksen ja muiden osapuolten asemaa sekä tietosuojaoikeudellisia rooleja rekisterinpitäjinä ja henkilötiedon käsittelijöinä. Tilastokeskus olisi tilastointitarkoituksiin kerätyn aineiston rekisterinpitäjä ja tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotettujen tietojen rekisterinpitäjä, jos alkuperäisen rekisterinpitäjän kanssa on sovittu, että tiedoista muodostetaan tutkija- ja aineistopalvelussa säilytettävä valmisaineisto. Tilastokeskus olisi lisäksi tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotettujen tietojen henkilötietojen käsittelijä, jos tiedot tulevat yksittäisen tutkimushankkeen käyttöön tutkija- ja aineistopalvelussa eikä niistä muodosteta valmisaineistoa.

Lisäksi tilastokeskuksen tiedonsaantioikeuksia laajennettaisiin maksu- ja velkatietoihin ja varhaiskasvatuksen henkilötietoihin sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisilta saataviin tietoihin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tilastokeskuksesta annettua lakia (48/1992) ja tilastolakia (280/2004). Esityksen keskeinen muutos on tilastokeskuksen aseman selkeyttäminen tutkija- ja aineistopalvelun tarjoajana. Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu edistämään tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista. Esityksessä parannetaan myös tutkijoiden saamien ajantasaisen tietojen saatavuutta tutkimuskäyttöön, joka edistää tieteen vapautta.

Voimassa oleva tilastolaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 3/2004 vp). Tilastolakia on sittemmin yhdenmukaistettu Euroopan parlamentin ja neuvoston Euroopan tilastoista annetun asetuksen (EY) N:o 223/2009 kanssa.

Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (PeVL 52/2022 vp). Perustuslakivaliokunta esittää, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämismenettelyssä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen käyttöluvasääntelystä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös useaan muuhun esityksen kohtaan, jotka vaativat täsmennystä ja tarkennusta.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan hallintovaliokunnan on lisäksi syytä varmistua sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa kiinnittäen erityistä huomiota henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen valintaan, esitettyjen suojatoimien riittävyyteen erityisten henkilötietoryhmien kohdalla sekä rekisterinpitäjän määrittelyyn. Hallintovaliokunta on tarkastellut jäljempänä esitetyin perustein esityksen suhdetta EU-lainsäädäntöön ja pitää ehdotetuista muutoksista sääntelyä sen kanssa yhteensopivana. Toimivalta arvioida sääntelyn EU-oikeuden mukaisuutta on kuitenkin aina Euroopan unionin tuomioistuimella.

Myös talousvaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (TaVL 49/2022 vp). Talousvaliokunta esittää lausunnossaan harkittavaksi täsmentämistä tilastokeskuksen tilastointitarkoituksia varten keräämien tietojen, kuten hallinnollisten rekisteriaineistojen, luovuttamiseen tutkijoiden käyttöön ilman aiheutonta viivytystä jo ennen kuin niistä on julkaistu tilasto, esimerkiksi siten, että tiedot tulisi myös näissä tilanteissa luovuttaa viipymättä tutkimuskäyttöön, mutta luovutettuja tietoja ei saisi ilman aineiston tilastokeskukselle luovuttaneen viranomaisen suostumusta julkaista ennen kuin aineiston luovuttanut viranomainen itse on julkaissut tietoja aineistosta.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Hallintovaliokunta kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota sääntelyratkaisujen selkeyteen, täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä tietosuoja-sääntelyn huomioimiseen erityisesti esityksen tilastokeskuksesta annettua lakia koskevassa sääntelyssä. Valiokunta puoltaa esityksen sisältämien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Henkilötietojen suoja ja kansallinen liikkumavara

Hallintovaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely on monelta osin merkityksellinen henkilötietojen suojan kannalta. EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU) 2016/679 on EU:n jäsenvaltioissa suoraan sovellettava säädös, ja asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain silloin, kun tietosuoja-asetus jättää jäsenvaltioille nimenomaisesti kansallista sääntelyliikkumavaraa. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn kannalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4). Kansallista liikkumavaraa on ennen muuta 6 artiklan 2 ja 3 kohtien nojalla, silloin kun henkilötietojen käsittely perustuu 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan (henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen tehtävään) tai e alakohtaan (käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi).

Hallintovaliokunta toteaa, että vaikka esityksessä on sinänsä tunnistettu käsittelyn oikeusperusteet, esityksestä ei kuitenkaan tarkemmin käy ilmi, miltä osin esityksessä annetaan tietosuoja-asetusta täsmentävää erityissääntelyä ja mihin tietosuoja-asetuksen kohtiin sääntelyliikkumavaran käyttö kunkin säännöksen osalta perustuisi. Valiokunta toteaa, että esityksestä saadun käsityksen perusteella esityksessä käytetään ainakin 6 artiklan 3 kohdan, 9 artiklan 2 kohdan sekä 89 artiklan sisältämää sääntelyliikkumavaraa.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Hallintovaliokunta tuo esiin, että tilastolain tulevassa kokonaisarvioinnissa ja -uudistuksessa olisi hyvä arvioida kattavasti tilastolain suhdetta tietosuojasetukseen ja sen sallimaan kansalliseen liikkumavaraan.

Tietosuojaoikeudelliset roolit

Valiokunta toteaa, että esityksessä on pyritty tekemään selkoa erityisesti tilastokeskuksen tietosuojaoikeudellisista rooleista eri käsittelytilanteissa ja -tarkoituksissa. Tästä huolimatta esityksen perusteella on vaikea hahmottaa, missä tilanteissa ja tarkoituksissa tilastokeskus toimisi rekisterinpitäjänä ja missä tilanteissa henkilötietojen käsittelijänä ja vastaisiko esityksessä ehdotettu ainakaan kaikilta osin tietosuojasetuksessa määriteltyjä rooleja. Valiokunta pitää tärkeänä, että henkilötietojen suojan näkökulmasta tunnistetaan, mikä tai mitkä tahot vastaavat henkilötietojen käsittelystä kussakin käyttötarkoituksessa. Tietosuojasetuksessa henkilötietoja käsitteleviä tahoja ovat rekisterinpitäjät sekä näiden lukuun toimivat henkilötietojen käsittelijät.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella esitys jättää epäselväksi, missä tilanteissa tilastokeskus olisi tosiasiallisesti tietosuojasetuksen tarkoittama rekisterinpitäjä, yhteisrekisterinpitäjä ja/tai henkilötietojen käsittelijä. Esityksessä ehdotettavaa sääntelyä on ollut tästä syystä vaikeaa arvioida yksityiskohtaisesti. Myös perustuslakivaliokunta (PeVL 52/2022 vp, s. 3) on pitänyt tärkeänä varmistaa, että nyt ehdotettava sääntely on yhteensopivaa EU:n yleisen tietosuojasetuksen kanssa, kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa rekisterinpitäjän määrittelyyn. Hallintovaliokunta ehdottaa tältä osin yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyin muutoksin täsmennyksiä ja tarkennuksia sääntelyyn siten, että tilastokeskus on yksiselitteisesti rekisterinpitäjä tämän lain nojalla saamiensa tietojen osalta.

Käyttölupa

Hallintovaliokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että tutkimukseen nimenomaisesti tarkoitetun aineistopalvelun käyttämisen luvanvaraisuus on tieteellisen tutkimuksen vapauteen kohdistuva ennakkollinen rajoitus, jolle tulisi olla varsin painavia perusteita ja josta tulisi säätää täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Tällaisia perusteita voivat olla esimerkiksi tietojen salassa pidettävyys tai henkilötietojen suoja. Esityksen monimutkaisen ja osittain epäselvän sääntelyn mukaan aineiston käyttäminen edellyttää käyttölupaa, jota koskeva viittaussäännös sisältyy esityksessä ehdotettuun 2 a §:n 4 momenttiin.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että esityksen käyttölupaa koskevaa sääntelyä on täsmennettävä ja täydennettävä siten, että se täyttää julkisuuden rajoitukselta perustuslain 12 §:n 2 momentissa edellytetyt vaatimukset. Vaihtoehtoisesti käyttölupaa koskeva sääntely on rajattava siten, että se ei kohdistu viranomaisen hallussa oleviin julkisiin asiakirjoihin tai tallenteisiin. Perustuslakivaliokunta edellyttää myös, että ottaen huomioon edellä käyttölupaa koskevan sääntelyn suhde perustuslain 16 §:n 3 momentissa turvattuun tieteen vapauteen tällainen rajausta tai täsmennys on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että esityksessä ehdotetun 2 a §:n 4 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu käyttölupahakemus voitaisiin evätä paina-

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

vasta syystä. Valiokunta toteaa, että sääntely on tältä osin epäselvää, sillä mainitun pykälän 1 momentti ei sisällä sääntelyä käyttöluvasta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää tältä osin erityistä huomiota käyttöluvan perustuslain 16 §:n 3 momentissa tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen alalla. Käyttöluvan sekä sen myöntämisen ja epäämisen perusteiden on valiokunnan lausunnon mukaan ilmentävä laista nyt ehdotettua olennaisesti täsmällisemmin. Mikäli tarkoituksena on, että käyttöluvalla viitataan tässä yhteydessä jo muualla säädettyyn perustuslain asettamat vaatimukset täyttävään sääntelyyn, on siihen syytä viitata säädöstekstissä. Hallintovaliokunta pitää välttämättömänä, että sääntelyä tältä osin olennaisesti selkeytetään määrittelemällä käyttö lupa tai -oikeus ja täsmentämällä sen myöntämisen perusteet.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen tarkoittamalla käyttöluvalla on tarkoitus antaa käyttöoikeus tilastokeskuksen muodostamiin valmisaineistoihin, jotka muodostuvat tilastokeskuksen tilastolaissa säädetyistä tilastointitarkoitukseen keräämistä sekä muista sen tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamista tiedoista. Muiden tietojen, kuten esimerkiksi tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen, luovuttamisesta on jo säädetty muualla lainsäädännössä. Valiokunta katsoo, että tilastolain 13 §:n sääntely tilastolain salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta täyttää valmisaineistojen käyttöoikeutta koskevan säännöksen täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen, ja ehdottaa, että valmisaineistojen käyttöoikeudesta säädetään vastaavalla tavalla. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi käyttöoikeudesta, jota on kuvattu yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin. Valiokunta myös korostaa, että käyttö lupaa koskevaa hakemusta harkittaessa on huolehdittava siitä, että tieteellisen tutkimuksen vapaus turvataan.

VALIOKUNNAN YKSITYSKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki tilastokeskuksesta annetun lain muuttamisesta

2 a §. Lisättäväksi ehdotetun pykälän *1 momentissa* säädetään tilastokeskukselle uudesta tutkija- ja aineistopalveluun liittyvästä tehtävästä. Esityksessä ehdotetun momentin sanamuodosta saa sellaisen käsityksen, että tietopalvelu on tieteellisen tutkimuksen osalta tarkoitettu tieteellisen tutkimuksen edistämisen asemesta tieteellistä tutkimusta kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamiseen. Valiokunta katsoo, ettei tämä ole ollut sääntelyn tarkoitus. Hallintovaliokunta ehdottaa momentin sanamuotoa korjattavaksi vastaamaan sen tarkoitusta. Samalla valiokunta ehdottaa poistettavaksi tarpeettoman viittauksen sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annettuun lakiin (552/2019).

Valiokunta ehdottaa esityksen 2 a §:n 2 momentin siirtämistä selkeyden vuoksi 3 momentiksi. Esityksessä ehdotettu 2 a §:n 3 momentti tulee näin ollen *2 momentiksi*. Esityksen mukaan tilastokeskuksen tilastointitarkoituksiin varten keräämät tiedot tulisi luovuttaa tutkijoiden käyttöön ilman aiheutonta viivytystä jo ennen kuin niistä on julkaistu tilasto. Esityksen mukaan jatkossa muilta viranomaisilta kerätyt tiedot tulisi luovuttaa tutkijoiden käyttöön ilman aiheutonta viivytystä eli mahdollisimman nopeasti sen jälkeen, kun aineistosta tai sen osasta on tehty julkistus. Aineistojen luovutus tutkimuskäyttöön on näin ollen sidottu julkistukseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tutkimustyö on hidasta ja aineiston analyysi vie tyypillisesti useita kuukausia ennen kuin sen perusteella voidaan julkaista ensimmäisiä tutkimustuloksia. Valiokunta tukee esityksen tavoitetta saattaa tilastoaineistoja ja muita aineistoja nykyistä laajemmin ja nopeammin

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

tutkimuskäyttöön. Tästä syystä valiokunta ehdottaa säännöksen muotoilua uudelleen siten, että aineistot saadaan tutkimuskäyttöön mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Valiokunta ehdottaa, että tilastointitarkoitukseen kerätyn hallinnollisen rekisterin tiedot luovutetaan tutkija- ja aineistopalveluun ilman aiheetonta viivytystä jo ennen kuin tilasto on julkaistu. Valiokunta pitää tärkeänä kuitenkin esityksen 5 momentin säännöstä siitä, että tilastointitarkoitukseen kerätyt tiedot tulee luovuttaa ilman aiheetonta viivytystä jo ennen kuin tilasto on julkaistu. Valiokunta ehdottaa kuitenkin säännöksen muuttamista siten, että luovutetuista tiedoista saatuja tuloksia ei saa ilman aineiston tilastokeskukselle luovuttaneen viranomaisen suostumusta julkaista ennen kuin aineiston luovuttanut viranomainen itse on julkaissut tietoja aineistosta, ja säännöksen sijoittamista puheena olevan pykälän 2 momenttiin. Tietojen luovuttaminen tutkimuskäyttöön jo ennen kuin tilasto on julkaistu mahdollistaa nopeamman tutkimustiedon hyödyntämisen tutkimustyöhön ja nopeuttaa samalla tutkimustulosten saamista käyttöön. Sääntelyllä parannetaan valiokunnan käsityksen mukaan myös esityksessä kuvatun Datahuoneen toimintaedellytyksiä.

Valiokunnan 3 momentiksi siirtämä esityksen 2 momentti koskee valtioneuvoston tai sen ministeriön kiireelliseksi ilmoittaman käyttö lupahakemuksen asettamista valtioneuvoston alaisen hallinnon viranomaisen käyttö lupahakemuksen edelle ja sen toteuttamista ilman aiheetonta viivytystä. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että valtioneuvoston tai ministeriön tekemän käyttö lupahakemuksen kiireellinen käsittely, josta ehdotetaan säädettäväksi 2 a §:n 2 momentissa, voi perustuslakivaliokunnan mielestä olla sille esitetyt perustelut huomioiden sinänsä perusteltua. Tarkoituksena lienee kuitenkin ollut säätää hakemuksen kiireellisen toteuttamisen asemesta hakemuksen kiireellisestä käsittelystä ja mahdollisen myönteisen lupapäätöksen joutuisasta toimeenpanosta. Hallintovaliokunta katsoo, että koska lupahakemuksen hyväksyminen edellyttää erityisiä lakisääteisiä perusteita ja niiden lainmukaista arviointia, ei ole asianmukaista edellyttää kategorisesti, että näiden tahojen lupahakemus on toteutettava ilman aiheetonta viivytystä. Hallintovaliokunta toteaa, että hakemuksen toteuttamisen sijasta sääntelyllä tarkoitetaan hakemuksen johdosta tehdyn myönteisen lupapäätöksen toimeenpanoa. Sääntelyä on tämän vuoksi täsmennettävä näiltä osin. Samalla hallintovaliokunta ehdottaa poistettavaksi viivytyksettömyyden vaatimuksen, koska se seuraa jo suoraan hallintolaista (434/2003).

Samalla hallintovaliokunta ehdottaa sen vuoksi, että se jäljempänä 2 b §:n 3 momentissa ehdottaa käyttöoikeuden alan rajaamista vain valmisaineistoihin, että valtioneuvoston ja ministeriöiden kiireelliseksi arvioituun tietoaineistotarpeeseen liittyvä käyttöoikeutta koskeva hakemus voi koskea laajemmin sekä tämän lain 2 b §:n 3 momentin tarkoittamaa valmisaineistoja koskevaa hakemusta että tilastolain 13 §:n salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevaa hakemusta taikka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:n tarkoittamaa lupahakemusta salassa pidettävän asiakirjan saamiseen. Valiokunnan käsityksen mukaan täydentämällä säännöstä tällä tavoin varmistetaan valtioneuvoston ja ministeriöiden hakemusten priorisoinnille se, mitä esityksessä on tavoiteltu.

Hallintovaliokunta ehdottaa jäljempänä valmisaineistoja koskevan sääntelyn kokoamista 2 b §:ään. Esityksen 2 a §:n 4—6 momenttien sisältämää sääntelyä on tästä syystä pääosin siirretty 2 b §:ään.

2 b §. Valiokunta ehdottaa, että valmisaineistoista ja niiden käyttöoikeuksista säädetään selkeyden vuoksi kokonaisuudessaan 2 b §:ssä. Tämän vuoksi esityksessä ehdotettu 2 a §:n 4 momentti,

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

jossa säädetään mm. tilastokeskuksen tietojen saannista, ehdotetaan siirrettäväksi 2 b §:n 1 momentiksi. Esityksen momentin alussa oleva viittaus siihen, että tilastokeskuksen tilastointitarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamisesta säädetään tilastolain 13 §:ssä, on hallintovaliokunnan näkemyksen mukaan tarpeeton tässä yhteydessä ja valiokunta ehdottaa sen poistamista.

Esityksen 2 a §:stä siirrettävän 4 momentin mukaan tilastokeskus voi lisäksi salassapitosäännösten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia välttämättömiä tietoja, joita luovutetaan julkisuuslain 28 §:n perusteella valmisaineistojen muodostamiseen, tieteelliseen tutkimukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotetut tiedot luovutetaan aineiston omistajan tai rekisterinpitäjän päätöksellä. Lisäksi 4 momentissa on viittaus 2 a §:n 1 momentin tarkoittamaan käyttöluvahakemukseen ja siihen, että käyttöluvahakemus voidaan evätä painavasta syystä.

Valiokunta ehdottaa 1 momentissa tiedonsaantioikeuden laajentamista siten, että tilastokeskus voi salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Rajausta julkisuuslain 28 §:n perusteella luovutettuihin tietoihin ei ole, mutta edelleen tilastokeskus voi ottaa vastaan vain valmisaineistojen muodostamiseen välttämättömiä tietoja. Valiokunnan ehdotuksen mukaan tilastokeskus voi muodostaa valmisaineistoja tilastolaissa säädettyyn tilastointitarkoitukseen keräämistään sekä tässä pykälässä tarkoitetuista tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamistaan tiedoista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valmisaineistot parantavat tutkijoiden mahdollisuuksia löytää ja saavuttaa tutkimukseen tarvittavia aineistoja. Valiokunta pitää kokonaisuuden kannalta tärkeänä, että jäljempänä ehdotetun mukaisesti lain 2 b §:n 3 momentissa säädetään täsmällisesti siitä, miten tilastokeskus luovuttaa valmisaineistoja eteenpäin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että esityksen 2 a §:n 3 ja 4 momentissa ehdotettu sääntely on sisällöllisesti päällekkäistä tilastolain 4 luvussa tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn kanssa, mikä on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä sääntelyn sisällöstä. Hallintovaliokunnan 1 momentin ehdotuksen tarkoituksena on selvittää, että tilastokeskuksen vastaanottamat tiedot ovat muita tietoja kuin tilastolain 4 luvussa tilastotarkoituksiin kerättäviä tietoja. Selvyyden vuoksi säännöksessä myös todetaan, että lain tarkoittamat valmisaineistot muodostuvat tilastolaissa säädettyistä tilastointitarkoitukseen kerätyistä sekä edellä tarkoitetuista tutkija- ja aineistopalvelua varten tilastokeskuksen vastaanottamista tiedoista. Täsmentämisen tarkoitus on myös osoittaa, että kun tilastokeskus saa valmisaineistojen muodostamiseen liittyviä tietoja, muodostaa niistä valmisaineistoja ja luovuttaa niitä tietyin laissa säädettyin edellytyksin — toisin sanoen määrittelee, mihin tarkoitukseen ja millä tavalla henkilötietoja käsitellään — tilastokeskuksesta tulee näiden tietojen osalta yksiselitteisesti rekisterinpitäjä.

Esityksen 2 a §:n 4 momentin mukaan tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotetut tiedot luovutetaan aineiston omistajan tai rekisterinpitäjän päätöksellä. Hallintovaliokunta toteaa, että kyseessä on viranomaisen tallenne ja tilastoaineisto, joten myös niiden luovuttamisesta päättää viranomainen julkisuuslaissa ja tilastolaissa säädettyin edellytyksin. Perustuslakivaliokuntakin toteaa, että säännösehdotuksen merkitys on epäselvä eikä esimerkiksi aineiston omistajaa määritel-

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

lä laissa. Säännös vaikuttaa merkitsevän viranomaisen hallussa olevan asiakirjan tai tallenteen julkisuuden perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua rajoitusta. Perustuslakivaliokunta toteaa, että säännös on joko syytä poistaa tai säännöstä sille esitettyine perusteluineen on täydennettävä ja täsmennettävä vastaamaan paremmin perustuslain 12 §:n 2 momentissa julkisuuden rajoitukselle asetettuja vaatimuksia.

Hallintovaliokunta toteaa, että ulkopuoliselle ei yleensä voida luovuttaa viranomaisen toimivaltaa soveltaa julkisuus- tai tilastolakia. Tämä lähtökohta käy ilmi tilastolain 13 §:n 4 momentista, jonka mukaan tilastoviranomainen päättää yksittäistapauksessa tietojen luovuttamisesta ja käyttöoikeuden antamisesta. Hallintovaliokunta toteaa, että esitykseen ei myöskään sisälly sääntelyä siitä, millä perusteella aineiston omistajuus määräytyy. Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan muiden kuin viranomaisten osalta henkilötietojen käsittely on mahdollista määritellä esimerkiksi sopimuksella. Hallintovaliokunta ehdottaa poistettavaksi aineiston omistajaa koskevan säännöksen.

Lisäksi hallintovaliokunta ehdottaa jäljempänä, että valmisaineistojen luovuttamisesta säädetään erikseen pykälän 3 ja 4 momentissa, joten esityksen 2 a §:n 4 momentin sisältämä säännös tietojen luovuttamisesta ja käyttölupaa koskevan hakemuksen epäämisestä voidaan poistaa.

Valiokunta ehdottaa myös, että valmisaineistojen muodostamiseen luovutetut tiedot ja niistä muodostetut valmisaineistot ovat tilastokeskuksessa salassa pidettäviä. Salassapito perustuu siihen, että tilastokeskukselle voidaan luovuttaa salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä tietoja. On myös tärkeää varmistua siitä, että tietoja luovuttavat tahot voivat jatkossakin luottaa siihen, että heidän toimittamansa tiedot pysyvät salassa ja ovat vain niihin oikeutettujen saatavilla. Valiokunnan jäljempänä ehdottaman 2 b §:n 4 momentin mukaan tilastokeskus antaa valmisaineistoihin käyttöoikeuden siten, ettei luonnollisen henkilön tai muun tilastoyksikön suora tunnistaminen ole mahdollista. Välillinen tunnistaminen on kuitenkin mahdollista, joten ehdotettuun 1 momenttiin on tarpeen säätää aineistojen ja luovutettujen tietojen salassapidosta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut myös, että sääntelyä on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti syytä täydentää erityisesti arkaluonteisten henkilötietojen säilytysaikoja koskevalla sääntelyllä. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä säilytysaikoja koskevan sääntelyn täsmentämistä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että esityksen säilytysaikoja koskeva 2 a §:n 6 momentti siirretään 2 b §:n 2 momentiksi ja että sääntelyä täsmennetään siten, että tilastokeskus voi säilyttää muodostamansa valmisaineistot niin kauan kuin ne ovat tarpeen tutkimuksen tekemiseksi ja sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi. Tilastokeskuksen on kuitenkin poistettava edellä 1 momentin nojalla saamansa tiedot yhden vuoden kuluttua valmisaineistojen muodostamisesta.

Valiokunta ehdottaa varsinaiseksi valmisaineistojen käyttöoikeussääntelyksi pykälään uutta 3 momenttia. Vastaava sääntely sisältyy tilastolain 13 §:ään, jonka perusteella tilastoviranomainen voi luovuttaa tilastoviranomaisen tilastotarkoituksiin saamia salassa pidettäviä tietoja. Valiokunnan ehdotuksen mukaan riippumatta siitä, mitä viranomaisten velvollisuudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja muulla lailla säädetään, tilastokeskus voi salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä antaa ulkopuolisille käyttöoikeuden edellä 1

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

momentissa tarkoitettuihin tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamistaan tiedoista muodostettuihin valmisaineistoihin tässä laissa säädetyn perusteella. Käyttöoikeus voidaan antaa ainoastaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Käyttöoikeuden saaja ei saa luovuttaa valmisaineistoja tai tietoja niistä edelleen, jollei tilastokeskus anna tähän lupaa. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että säännökseen lisätään viittaus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ään, jossa säädetään muutoin käyttöoikeuden edellytyksistä.

Valiokunta tähdentää, että tilastolain perusteella tilastotarkoitukseen saadut tiedot luovutetaan edelleen tilastolain 13 §:n perusteella. Muihin tietoihin, joita ei oteta vastaan tilastolain perusteella tai niistä ei ole vielä muodostettu valmisaineistoja, tutkija hakee käyttöluvan julkisuuslain 28 §:n mukaan suoraan alkuperäiseltä rekisterinpitäjältä tai tilastokeskukselta, josta on tullut ko. tietojen osalta myös rekisterinpitäjä. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu sääntely parantaa tutkijan tiedonsaantia, kun tutkija voi pyytää tiedot suoraan tilastokeskukselta. Valiokunta pitää myös parannuksena sitä, että tutkija voi pyytää tilastokeskukselta julkisuuslain 28 §:n nojalla niitä tietoja, joista tilastokeskus ei ole vielä muodostanut valmisaineistoja. Tutkija saa tiedot käyttöönsä siitä huolimatta, onko tilastokeskus vielä ehtinyt tuottamaan valmisaineistoa ko. tiedosta. Käyttöoikeuksia koskevalla sääntelyllä onkin tarkoitus turvata tieteellisen tutkimuksen vapaus.

Esityksessä ehdotetaan, että tilastokeskus saa tietoja salassapitosäännösten estämättä. Valiokunta ehdottaa säännökseen lisättäväksi, että tilastokeskus saa tietoja myös muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä. Valiokunta arvioi, että säännös on tarpeen sen vuoksi, että julkisuuslain 16 §:n 3 momentti rajoittaa julkisten henkilötietojen luovuttamista sähköisessä muodossa. Erityisesti tässä yhteydessä, kun säädetään valmisaineiston luovuttamisesta, valiokunnan mukaan tulee olla selvää, että valmisaineistoon kuuluvia henkilötietoja voidaan luovuttaa myös sähköisesti.

Valiokunta ehdottaa lain 2 b §:n 4 momenttiin säädettäväksi siitä, missä muodossa ja miten tilastokeskuksen tulee valmisaineistot luovuttaa. Tätä koskeva sääntely sisältyy esityksen 2 b §:n 1 momenttiin. Esityksessä tilastokeskuksen tehtäväksi säädetään mm. anonymisoida myöntämässään käyttöluvassa määritely aineisto luvansaajan käsiteltäväksi. Valiokunta toteaa, että jos aineisto anonymisoidaan, ei kyse ole enää salassa pidettävästä tiedosta, jota käyttöluva voi koskea. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, ettei säännös sisällä anonymisointiin liittyvää tehtävää. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi, että tilastokeskuksen tulee luovuttaa valmisaineistot siten, ettei luonnollisen henkilön tai muun tilastoyksikön suora tunnistaminen ole mahdollista. Käytännössä tilastokeskus antaa aineistolle tietyn koodin, jolla tutkimusta varten eri valmisaineistoja voidaan liittää yhteen. Välillinen tunnistaminen aineistosta on näin ollen mahdollista. Tästä syystä valmisaineistot ja niitä varten saadut tiedot ovat valiokunnan ehdotuksen mukaan salassa pidettäviä. Valiokunnan ehdotuksen mukaan tilastokeskus avaa käyttöoikeuden mukaisesti pääsyn valmisaineistoihin tai poimii valmisaineistosta tiedot, joihin käyttöoikeus on myönnetty.

Esityksen 2 b §:n 2 ja 3 momentissa on ehdotettu tilastokeskuksen tietoaineistojen tietoturvasuuteen liittyviä toimenpiteitä. Hallintovaliokunta ehdottaa momenttien yhdistämistä ja samalla muuttamista siten, että säännökset koskevat valmisaineistoja. Tästä säädetään valiokunnan ehdottamassa 5 momentissa.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Esityksen 2 b §:n 4 momentin sisällön valiokunta ehdottaa siirrettäväksi tarvittavilta osin 2 b §:n 1 momenttiin ja 3 momenttiin.

2. Laki tilastolain muuttamisesta

18 §. Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus. Esityksen tilastolakia koskeva ehdotuksen julkisuutta sääntelevässä 18 §:ssä ehdotetaan säilytettäväksi viittaussäännös rekisteröidyn oikeudesta kieltää itseään koskevien tietojen käsittely. Koska viittaussäännös sijaitsee nimenomaan julkisuutta sääntelevässä pykälässä, se voidaan ymmärtää oikeusperustaksi kieltää itseään koskevien julkisten tietojen luovuttaminen viranomaisen tallenteesta ja tilastoaineistosta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota viittaussäännöksen ongelmallisuuteen julkisuusperiaatteen kannalta. Valiokunnan mielestä myös nyt ehdotettua viittaussäännöstä on täsmennettävä ja selkeytettävä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen sallimissa rajoissa siten, että siitä käy selkeästi ilmi, että säännöksellä ei ole tarkoitettu perustaa perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua julkisuuden rajoitusta.

Hallintovaliokunta toteaa, että lähtökohtana lainsäädännössä on tietosuoja-asetuksen 86 artiklan määrittelemän kansallisen liikkumavaran perusteella ja puitteissa, että viranomaisen asiakirjojen julkisuus ja siten myös viranomaisen toimivalta luovuttaa asiakirjassa olevia henkilötietoja määräytyy julkisuuslain mukaan. Tämä lähtökohta käy ilmi tietosuojalain 28 §:stä, jonka mukaan oikeus saada tieto ja muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisen henkilörekisteristä määräytyy julkisuuslain mukaan. Tietosuojalakiehdotusta koskevaa hallituksen esitystä arvioidessaan perustuslakivaliokunta on pitänyt olennaisena, että tietosuoja-asetuksen 86 artiklaan on sisällytetty nimenomainen virallisten asiakirjojen julkisuutta koskeva artikla (PeVL 14/2018 vp, s. 15).

Tietojen luovuttamista sääntelevä julkisuuslaki ei sisällä oikeusperustaa, jonka nojalla henkilö voisi kieltää itseään koskevan julkisen henkilötiedon luovuttamisen. Myöskään tilastolakiin ei sisälly tällaista säännöstä. Esityksessä ehdotettu viittaussäännös kohdistaa kielto-oikeuden myös julkisten henkilötietojen luovuttamiseen, mikä rajoittaisi julkisuusperiaatetta. Tällaiselle rajoitukselle ei kuitenkaan ole esitetty välttämättömiä syitä, eikä valiokunnna käsityksen mukaan pelkkä viittaussäännös tietosuoja-asetukseen myöskään täytä perustuslaissa edellytettyä lailla erikseen säätämisen vaatimusta.

Hallintovaliokunta katsoo, että säännöstä tulee selkeyttää muuttamalla viittaussäännöstä siten, että se kohdistuu tietosuojalain (1050/2018) 28 §:ään. Kyseisen tietosuojalain 28 §:n mukaan oikeus saada tieto ja muu henkilötietojen luovuttaminen viranomaisen henkilörekisteristä määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan. Ehdotetulla tavalla muotoillusta viittaussäännöksestä käy siten ilmi, että siinä ei ole tarkoitus määritellä perustuslaissa tarkoitettua julkisuuden rajoitusta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 72/2022 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (**Valiokunnan muutosehdotukset**)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

tilastokeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään tilastokeskuksesta annettuun lakiin (48/1992) uusi 2 a ja 2 b § seuraavasti:

2 a §

Tilastokeskuksen tehtävänä on 2 §:ssä säädetyn lisäksi ylläpitää, kehittää ja parantaa tilastojen ja tietoaineistojen tuottamiseen ja jakeluun liittyviä palveluja tieteellisen tutkimuksen ja yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten edistämistä varten (*tutkija- ja aineistopalvelu*). Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu edistämään tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa sekä vastaamaan muissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa toimivien tutkijoiden tietoaineistotarpeisiin ~~vastaamiseen~~ ilman aiheutonta viivytystä, tietoturvalisessä käsittely-ympäristössä, ajantasaisella aineistolla ja mahdollisimman tasapuolisella tavalla. ~~Sosiaali- ja terveystietojen luovuttamisesta tutkimus- ja tilastokäyttöön säädetään sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetussa laissa (552/2019).~~

Tilastointitarkoitukseen kerätyn hallinnollisen rekisterin tiedot luovutetaan tutkija- ja aineistopalveluun ilman aiheutonta viivytystä jo ennen kuin tilasto on julkaistu, ellei tiedon luovuttaminen muulla kuin tilastolain (280/2004) 13 §:ssä säädetyllä tavalla riko tilastosalaisuutta tai olenmaisella tavalla ja perusteettomasti vaaranna muiden tiedontarvitsijoiden tasapuolista kohtelua. Luovutetuista tiedoista saatuja tuloksia ei saa ilman aineiston tilastokeskukselle luovuttaneen viranomaisen suostumusta julkaista ennen kuin aineiston luovuttanut viranomainen itse on julkaissut tietoja aineistosta.

Valtioneuvoston tai sen ministeriön kiireelliseksi arvioituun tietoaineistotarpeeseen liittyvä tämän lain 2 b §:n 3 momentin, tilastolain 13 §:n ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 28 §:n tarkoittama käyttöoikeutta koskeva hakemus on käsiteltävä ennen valtioneuvoston alaisen hallinnon viranomaisen käyttöoikeutta koskevaa hakemusta.

~~Tilastokeskuksen tilastointitarkoituksiin kerättyjen tietojen luovuttamisesta säädetään tilastolain 13 §:ssä. Tilastokeskus voi lisäksi salassapitosäännösten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia välttämättömiä tietoja, joita luovutetaan julkisuuslain 28 §:n perusteella valmisaineistojen muodostamiseen, tieteelliseen tutkimukseen tai~~

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

~~yhdeiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotetut tiedot luovutetaan aineiston omistajan tai rekisterinpitäjän päätöksellä. Edellä 1 momentissa tarkoitettu käyttöluupahakemus voidaan evätä painavasta syystä.~~

~~Tilastokeskus voi luovuttaa tilastointitarkoitukseen kerättyjä tietoja sekä tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanotettuja tietoja tutkimus- ja selvityskäyttöön tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten. Tilastointitarkoitukseen kerätyt tiedot tulee luovuttaa ilman aiheutonta viivytystä jo ennen kuin tilasto on julkaistu.~~

~~Tilastokeskus päättää henkilötietojen käsittelijänä muiden rekisterinpitäjien lukuun tutkija- ja aineistopalvelua varten yksittäisiin toimeksiantoihin vastaanottamiensa muiden rekisterinpitäjien tietojen säilyttämisestä. Tilastokeskus päättää rekisterinpitäjänä valmisaineistojen säilyttämisestä. Kansallisarkisto päättää tietojen säilyttämisestä pysyvästi.~~

2 b §

Tilastokeskus voi salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä ottaa vastaan, koostaa ja säilyttää tutkija- ja aineistopalvelua varten sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Tilastokeskus voi muodostaa valmisaineistoja tilastolaissa säädettyyn tilastointitarkoitukseen keräämistään sekä tässä pykälässä tarkoitetuista tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamistaan tiedoista. Valmisaineistojen muodostamiseen luovutetut tiedot ja niistä muodostetut valmisaineistot ovat tilastokeskuksessa salassa pidettäviä.

Tilastokeskus voi säilyttää muodostamansa valmisaineistot niin kauan kuin ne ovat tarpeen tutkimuksen tekemiseksi ja sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi. Tilastokeskuksen on poistettava edellä 1 momentin nojalla saamansa tiedot yhden vuoden kuluttua valmisaineistojen muodostamisesta. Kansallisarkisto päättää tietojen säilyttämisestä pysyvästi.

Riippumatta siitä, mitä viranomaisten velvollisuudesta luovuttaa salassa pidettäviä tietoja muulla lailla säädetään, tilastokeskus voi salassapitosäännösten ja muiden tiedon luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä antaa ulkopuolisille käyttöoikeuden edellä 1 momentissa tarkoitettuihin tutkija- ja aineistopalvelua varten vastaanottamistaan tiedoista muodostettuihin valmisaineistoihin tässä laissa säädetyin perustein. Käyttöoikeus voidaan antaa ainoastaan tieteelliseen tutkimustarkoitukseen tai yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tekemiseen. Käyttöoikeus tieto- ja tilastoaineistoon on myönnettävä tutkijalle siitä riippumatta, onko tilastokeskus muodostanut aineistosta valmisaineistoa. Käyttöoikeuden saaja ei saa luovuttaa valmisaineistoja tai tietoja niistä edelleen, jollei tilastokeskus anna tähän lupaa. Muutoin tietojen luovuttamisen tai käyttöoikeuden antamisen edellytyksistä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 28 §:ssä.

Tilastokeskuksen tulee luovuttaa edellä 1 momentissa tarkoitettut valmisaineistot siten, ettei luonnollisen henkilön tai muun tilastoyksikön suora tunnistaminen ole mahdollista. Tilastokeskus avaa käyttöoikeuden mukaisesti pääsyn valmisaineistoihin tai poimii valmisaineistosta tiedot, joihin käyttöoikeus on myönnetty.

Tilastokeskuksen on säilytettävä kuvaus muodostamistaan valmisaineistoistaan sekä käyttämisistään suojausmenetelmistä suoran tunnistamisen estämiseksi. Jos valmisaineistoja annetaan samalle käyttäjälle usean eri tutkimussuunnitelman perusteella, eri aineistojen yhdistäminen tutkija- ja aineistopalvelussa on teknisesti estettävä.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

tilastolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tilastolain (280/2004) 1 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, 13 §:n 5 momentti, 14 §:n 2 momentti, 15 §:n 1, 4 ja 7 momentti ja 18 §:n 5 momentti, sellaisina kuin niistä 1 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti, ja 14 §:n 2 momentti, ovat laissa 16/2020 sekä 13 §:n 5 momentti ja 15 §:n 1, 4 ja 7 momentti laissa 361/2013 seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tilastotarkoituksiin kerättävien tietojen käsittelyyn sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuojalaki*), tietosuojalakia (1050/2018) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

12 §

Tietojen salassapito ja julkisuus

Tilastointitarkoituksia varten annettujen tietojen julkisuudesta ja salassapidosta sekä tietoja koskevasta vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Mainitun lain 24 §:n 1 momentin 16 kohtaa ei kuitenkaan sovelleta tilastoja laativan viranomaisen hallussa oleviin tietoihin, jotka kuvaavat valtion, kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän viranomaisten taikka valtion liikelaitosten toimintaa, tehtäviä tai julkisten palvelujen tuottamista, eikä tämän lain 18 §:ssä tarkoitettuja yrityksiä ja yhteisöjä koskeviin tietoihin.

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

13 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

— — — — —
Mitä 1–4 momentissa säädetään, ei estä tietojen antamista takaisin alkuperäisessä tietosisällössä sille viranomaiselle tai muulle tiedonantajalle, joka on toimittanut tietoaineiston tilastoviranomaiselle.
— — — — —

14 §

Tilastokeskuksen oikeus kerätä tietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla

— — — — —
Kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot niiden taloudesta, hyödykkeistä, toiminnan sijainnista, henkilöstöstä ja muista toiminnan edellyttämistä voimavaroista.
— — — — —

15 §

Tilastokeskuksen oikeus kerätä henkilötietoja tiedonantovelvollisuuden nojalla

Valtion viranomaiset ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot, jotka kuvaavat henkilön:

- 1) sosioekonomisia ja demografisia ominaisuuksia mukaan lukien henkilön etninen alkuperä ja uskonto;
- 2) asumis- ja muita elinoloja;
- 3) tuloja, sosiaalietuuksia, maksuja, velkoja, varallisuutta, omistamaa ja hallitsemaa omaisuutta sekä muuta taloudellista asemaa;
- 4) elinkeinon- tai ammatinharjoittamista;
- 5) varhaiskasvatusta ja koulutusta sekä työllistymistä ja työoloja;
- 6) liikenneonnettomuuksiin ja tapaturmiin osallisuutta sekä niiden syitä ja seurauksia;
- 7) saamia rangaistuksia ja joutumista rikoksen kohteeksi;
- 8) saamaa oikeusapua, asioiden käsittelyä tuomioistuinlaitoksessa sekä ulosotto- tai muussa täytäntöönpanoviranomaisessa;
- 9) käyttämiä poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin palveluja sekä näiden viranomaisten toiminnan kohteena olemista;
- 10) ehdokkuutta vaaleissa ja muuta yhteiskunnallista toimintaa.

— — — — —
Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos ja Keva ovat velvollisia antamaan salassapitosäännösten estämättä Tilastokeskukselle hallussaan olevat välttämättömät henkilötiedot vakuutettujen ammatista, palvelussuhteesta ja maksetuista etuuksista sekä Kansaneläkelaitos lisäksi yhteystiedoista.
— — — — —

Valiokunnan mietintö HaVM 32/2022 vp

Arkaluonteisia henkilötietoja saa sen lisäksi, mitä 1 momentin 1, 3, 7, 9 ja 10 kohdassa säädetään, kerätä tiedonantajilta vain, jos arkaluonteinen tieto on vaikuttanut välittömästi varhaiskasvatukseen, koulutukseen, etuuden tai palvelun saantiin tai sen muotoon taikka se ilmenee välillisesti varhaiskasvatukseen, koulutukseen, etuuden tai palvelun saantia tai viranomaisen päätöstä tai liikenneonnettomuuden tai tapaturman syitä ja seurauksia koskevista tiedoista.

18 §

Yrityksiä ja yhteisöjä koskevien tietojen julkisuus

Jokaisella on oikeus saada rekisteristä tietoja kopiona tai sähköisessä muodossa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetyn estämättä. Oikeudesta saada tieto ja muusta henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen rekisteristä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 28 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.12.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mari Rantanen ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Matti Semi vas
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Ben Zyskowicz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Sanna Helopuro